DESTĪ LA JONQUERA

migracions transformadores

na. CRDI (Fons Diari de Girona – Narcís Sans Prats)

Títol del projecte:
Destí la Jonquera. Migracions transformadores

1. Sinopsi i enllaç al vídeo

L'alumnat de l'Ins La Jonquera, davant la complexa realitat social que viu el municipi degut a les diverses onades migratòries, van iniciar un conjunt d'entrevistes amb persones migrants i col·laboracions amb diverses entitats del poble per tal de millorar la cohesió social i alhora aprendre a valorar la diversitat i riquesa cultural que aquest fet comporta.

Així doncs, *Destí la Jonquera. Migracions transformadores* sorgeix de la col·laboració entre l'Institut de La Jonquera i el Museu Memorial de l'Exili (MUME) qui va encarregar la recollida de testimonis a l'alumnat amb l'objectiu d'abordar les migracions històriques locals. Per dur-lo a terme s'ha comptat amb la col·laboració de l'Ajuntament de La Jonquera i la participació de diverses entitats locals (església catòlica, església evangèlica, associació arriateña…) per tal de crear nous vincles dins el teixit social del municipi.

L'alumnat havia de cercar informació sobre procés migratori de diverses persones que han viscut aquesta experiència fins a arribar al municipi, d'aquesta manera ha après a fer una entrevista i ha pogut experimentar situacions viscudes per les persones migrants.

Com a projecte comunitari que té com a objectiu últim millorar la convivència social i la integració de les persones vingudes de lluny, podria ser exportable en altres centres educatius de realitats complexes i gran diversitat d'orígens per a conscienciar els joves del fet migratori pel que fa a motivacions, necessitats, circumstàncies i adaptacions, i posar en comú experiències similars i comparar diferents tipus de migrants i diferents onades migratòries.

Enllaç al vídeo

2. Problema social o necessitat de l'entorn que s'atén

Per les característiques de la població que viu a la Jonquera, on la gran majoria de la població és d'origen forani (sense comptar les migracions estatals, un 35 % és nascuda a l'estranger) es necessita prendre consciència i valorar el fet de migratori. Així s'ha volgut dignificar l'experiència migratòria tant de les onades actuals -procedents de tot el món, però sobretot de Marroc i Romania-, com les que històricament ha viscut el municipi -procedents d'Andalusia i Extremadura, sobretot, a partir dels anys seixanta del segle XX. Així doncs, el projecte busca dignificar el fet migratori i actuar sobre un problema social que calia millorar, la cohesió social del municipi que cada vegada és més complexa per les diverses onades migratòries que ha viscut el poble en les darreres dècades.

Amb l'objectiu d'acostar els jonquerencs al museu i fer-los protagonistes, d'escoltar-los, i de superar la distància cultural i social entre diferents generacions, onades migratòries i procedències es va idear una activitat que pogués posar en contacte adolescents i joves acabats d'arribar amb persones adultes de diversos orígens que fa més temps que han arribat o bé amb gent gran que ja fa més de quaranta anys que van arribar.

En aquest sentit, els joves de 4t d'ESO, capacitats per a fer aquest tipus de treball i interacció, formen part d'un col·lectiu que socialment necessita percebre que la seva experiència migratòria no és única, que la comunitat municipal està disposada a escoltar-los, a acceptar-los i que alhora el seu bagatge cultural forma part d'una riquesa del municipi.

Alhora es vol valorar el fet, la necessitat i les complexitats d'acollir persones i col·lectius de diferents costums, cultures, religions i bagatges socials i facilitar la relació entre jonquerencs de diferents orígens i ajudar a la integració al municipi de l'alumnat participant.

3. Descripció del servei i de les tasques que conté

El projecte està pensat per recollir la memòria del fet migratori, en un primer estadi d'objectius, però la metodologia de la construcció d'aquest i els resultats que se'n deriven està pensat per a reforçar la cohesió del municipi, per crear vincles i espais de coneixença entre les diferents comunitats, per construir junts una mateix narrativa i per aprendre que uns i els altres tenen moltes coses en comú.

Tot aquest treball va culminar amb una exposició final dels testimonis seleccionats que es va materialitzar al mateix MUME, a més d'una exposició fotogràfica al carrer de diferents persones del poble que van arribar de fora i que formen part del teixit cultural i social del municipi.

Paral·lelament també es van fer altres activitats creatives relacionades amb el projecte com una petita peça teatral que es va veure el dia de la inauguració, un taller d'escultura amb l'artista Nahuel Forchini que va culminar amb una instal·lació que formava part de l'exposició final del MUME, el teatre en 3D "Els secundaris" que posava al centre les experiències viscudes dels fills i filles d'immigrants que van viure de manera involuntària la migració i els tallers creatius amb l'artista Petra Vlasman que tenien com a objectiu fer entendre a l'alumnat tot el que envolta al fet identitari i les arrels familiars. Així doncs, el projecte vol fer de pont entre diverses generacions de persones migrades i ser un punt de trobada entre alumnes i altres persones del municipi.

Les tasques que es van dur a terme durant tot el projecte van ser molt diverses. Després d'una sessió introductòria amb personal del museu, es va fer un encàrrec a l'alumnat: fer un treball de camp amb base a la història oral realitzat a persones de la Jonquera que haguessin tingut una experiència migratòria. En aquesta sessió es va facilitar una proposta de guió que incloïa preguntes bàsiques vinculades a la biografia i història de vida.

- L'alumnat es va agrupar en parelles o ternes per treballar.

- Va adaptar lleugerament el guió per adequar-lo a les característiques de vida del país o territori d'origen, les motivacions de la migració, el viatge, les escales o fases

anteriors a l'arribada al poble, l'adaptació al país d'acollida i a la Jonquera i les vinculacions amb el seu país d'origen.

- Cada grup va buscar testimonis de persones migrants, a qui va explicar el context de la futura exposició, va demanar la participació en forma d'entrevista. En alguns casos per aconseguir els testimons es va comptar amb entitats locals (vegeu apartat treball en xarxa)

- Després d'una primera fase de cerca, van haver de buscar altres testimonis amb l'ajuda del professorat o bé del museu. Al llarg de la segona fase d'entrevistes es va redirigir l'esforç de buscar testimonis procedents del Magrib, sobretot de Marroc, que en la primera fase d'entrevistes va resultar infrarepresentada i, donada la importància dels veïns de la Jonquera procedents d'aquest país, es va veure necessari trobar més testimonis marroquins.

- Posteriorment, cada petit grup d'alumnes buscaven el lloc on feien l'entrevista que enregistraven, que solia ser a la casa de la persona entrevistada o algun espai convingut. En alguns casos va ser imprescindible trobar un espai que s'adeqüés a les necessitats de la persona entrevistada. Com a exemple citarem l'entrevista al capellà de la parròquia de la Jonquera, John William Candelo, que per fer l'entrevista l'alumnat es va traslladar al tanatori de Figueres, on treballa habitualment.

- La part final del treball era la presentació de l'entrevista, amb la seva corresponent transcripció, al professorat que, al seu torn, va facilitar al museu.

- Com a punt culminant de l'aprenentatge i el servei el 19 de juliol va tenir lloc la presentació de l'exposició repartida entre MUME i el carrer Major, on es va fer pública una bona part d'aquest treball amb els alumnes.

Val a dir que el servei d'aquest projecte va tenir un gran impacte en el teixit cultural i social del municipi ja que va posar en contacte diverses generacions de migrants amb alumnes del centre que van poder empatitzar amb el fet migratori, o bé van poder trobar un espai per poder parlar sobre la seva pròpia experiència com a persones migrants. A més, durant els mesos que va estar exposada tant l'exposició final al museu com l'exposició fotogràfica del carrer, milers de persones van poder beneficiar-se d'aquest servei ja que era accessible a tots aquells que visitaven el poble; obrint així una oportunitat per poder reflexionar i debatre sobre el fet migratori i tot el que l'envolta.

4. Vinculació amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible

En relació amb els ODS, *Destí la Jonquera* s'identifica amb els següents objectius:

El **4 (Educació de qualitat)** perquè el projecte pretén que l'alumnat s'eduqui en els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no-violència, la ciutadania mundial i la valoració de la diversitat cultural. Ho relacionem

amb la meta **4.7**: *D'aquí al 2030, assegurar que tots els alumnes adquireixin els coneixements teòrics i pràctics necessaris per promoure el desenvolupament sostenible, entre altres coses mitjançant l'educació per al desenvolupament sostenible i els estils de vida sostenibles, els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no-violència, la ciutadania mundial i la valoració de la diversitat cultural i la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible.*

El **10 (Reducció de les desigualtats)** perquè el projecte persegueix i promou la inclusió al municipi de totes les persones relacionada amb la meta **10.2**: *D'aquí al 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seva edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició*.

I amb l'objectiu **11 (Ciutats i comunitats sostenibles)** perquè amb els testimonis de persones migrants es vol valorar i protegir el patrimoni cultural original d'aquestes persones i el patrimoni local del municipi enriquit per les seves aportacions i integració. Concretament relacionat amb la meta **11.4**: *Redoblar els esforços per protegir i salvaguardar el patrimoni cultural i natural del món.*

5. Necessitats educatives dels infants o joves participants

Els grups participants de 4t d'ESO (98 alumnes en total al llarg de dos cursos), són alumnes que ja han assolit certa autonomia per fer treball de camp (amb més o menys suport) i amb capacitat per entendre el fenomen migratori.

Aquest, tant l'han pogut viure en primera persona o el tenen a l'abast a través de les seves pròpies famílies en primera o segona generació o bé de persones de l'àmbit proper. Així que en aquest sentit disposaven de casos propers, tot i que, a vegades, les persones que triaven, per diferents motius, no va ser possible entrevistar-los.

Pel que fa a les característiques grupals cal comentar que aquest projecte es va dur a terme durant el segon quadrimestre dels cursos 2023-2024 i 2024-2025 amb l'alumnat de 4t d'ESO dins la matèria de Projecte: Destí La Jonquera. Els grups classe eren heterogenis i cal comentar que el ritme de treball va ser adequat durant els dos cursos. Les dificultats que van anar sorgint es van anar resolent a mesura que es presentaven i la feina es va repartir de manera equitativa entre els diferents grups de treball.

Els alumnes amb més dificultats en relació amb la comunicació o la confecció de les tasques van treballar aspectes més secundaris o complementaris de les entrevistes, com aspectes tècnics de la gravació o edició final de la presentació dels treballs, però en general el repartiment de tasques va ser bastant equitatiu.

6. Objectius educatius i/o competències que es treballen

Objectius educatius generals del projecte

1. Conèixer i comprendre els processos migratoris i d'exili que han marcat la història de La Jonquera i el seu entorn, establint connexions entre passat i present. Amb la idea de treballar dos grans fluxos migratoris: el dels anys cinquanta-setanta format bàsicament per persones procedents del sud de l'estat espanyol. I en segon terme l'allau migratori que es produeix entre finals dels vuitanta i els anys 2000 amb persones que han vingut de diferents destins internacionals (Marroc, Romania, Centreamèrica...)

2. Conèixer, de la mà dels propis testimonis, aspectes que han condicionat o acompanyat la seva experiència migratòria: el context socioeconòmic de les zones d'origen, la decisió de marxar, les condicions amb les que es va fer el viatge, l'acollida a la Jonquera, el pòsit cultural que perdura del seu lloc d'origen, la identitat.

3. Analitzar críticament les causes i les conseqüències socials, polítiques, econòmiques i culturals de les migracions, posant especial atenció a la relació amb els drets humans i les fronteres.

4. Treballar amb fonts diverses (testimonis orals, documents històrics, textos literaris, mapes, imatges, materials del MUME) aplicant estratègies de recerca, contrast i síntesi.

5. Desenvolupar la competència comunicativa produint textos orals, escrits i multimodals (rètols expositius, guions de visita, podcasts, dossiers) adaptats a públics diversos i amb un ús correcte i creatiu de la llengua.

6. Fomentar l'empatia i el respecte davant la diversitat cultural i lingüística, valorant la pluralitat d'identitats i experiències vinculades a les migracions.

7. Potenciar la reflexió ciutadana sobre la memòria col·lectiva, la convivència i la justícia social, connectant les experiències històriques d'exili amb reptes migratoris actuals.

8. Promoure el treball cooperatiu entre alumnat i institucions (INS La Jonquera i MUME) per crear un producte cultural col·laboratiu obert a la comunitat.

9. Afavorir l'ús del patrimoni local (museu, entorn fronterer, testimonis) com a recurs educatiu, posant en valor la seva funció en la construcció d'una identitat compartida i inclusiva.

10. Construir entre tots una exposició que parli del municipi i de la seva gent, dels seus orígens i també de la seva diversitat.

Objectius curriculars	Competències	Relació amb el servei
Llengües		
1. Analitzar i interpretar textos orals, escrits i multimodals relacionats amb la memòria local i les migracions, identificant punts de vista, intencions i recursos expressius.	**Competència específica 1** Diversitat i intercomprensió lingüística Reconèixer i valorar la diversitat lingüística i cultural; contrastar varietats i llengües d'origen de l'alumnat en textos orals i escrits.	Aplicable quan es treballen testimonis i llengües d'origen dels migrants.
2. Produir textos orals i multimodals (entrevistes, rètols expositius, guions per a visites i podcasts) amb coherència, adequació de registre i intencionalitat comunicativa.	**Competència específica 3** Producció de textos orals i multimodals Produir textos orals i multimodals coherents i adequats a l'objectiu (ex.: guions per a visites, podcasts, rètols d'exposició).	Aquesta és central per a l'exposició al MUME.
3. Desenvolupar habilitats de mediació i interacció: resumir i transmetre informació complexa (testimonis, documents històrics) a públics diversos.	**Competència específica 4** Comprensió lectora i anàlisi crítica Interpretar i analitzar textos i fonts diverses (documents històrics, entrevistes, recursos museogràfics) per construir significats i judicis crítics.	Bàsica per fer tota la feina prèvia de preparació de l'entrevista amb els testimonis.

4. Aplicar estratègies de recerca i tractament de fonts (selecció, contrast, cita de fonts) per construir explicacions argumentades sobre processos migratoris i la seva incidència en la comunitat.	**Competència específica 6** Mediació comunicativa Resumir, explicitar i transmetre informació entre interlocutors o públics diferents.	Bàsica per poder transformar un testimoni oral en un rètol de museu o en una fitxa informativa per a visitants.
5. Fomentar actituds d'empatia, respecte i pensament crític davant de relats de migració i memòria col·lectiva; utilitzar la llengua com a eina de convivència i participació social.	**Competència específica 8** Estratègies de recerca i ús crític de la informació Planificar recerques, seleccionar i citar fonts, validar informació i aplicar-la en produccions pròpies	Molt útil per al treball d'investigació local sobre migracions.

Ciències socials, Geografia i Història:		
Objectius curriculars	**Competències**	**Relació amb el servei**
1. Comprendre els processos històrics i geogràfics de migració, exili i desplaçament de persones, tant en el passat com en l'actualitat, i la seva incidència en el territori local (La Jonquera) i global.	**Competència 1** Cercar i tractar informació que permeti interpretar el present i el passat, aplicant procediments de recerca històrica i geogràfica a partir de l'anàlisi crítica de fonts analògiques i digitals, i comunicar-ho en diversos formats.	Bàsica per fer tota la feina prèvia de preparació de l'entrevista amb els testimonis.
2. Analitzar causes i conseqüències polítiques, socials, econòmiques i culturals de les migracions, incloent	**Competència 2** Indagar i argumentar a partir de problemes socials rellevants locals i globals, per desenvolupar un	Bàsica per fer tota la feina de reflexió posterior amb l'alumnat sobre el fet

factors com guerres, fronteres, drets humans, identitat i comunitat.	pensament crític i respectuós amb les diferències, que contribueixi a la identitat individual i col·lectiva i a un present i futur més just i inclusiu.	migratori i el procés identitari de cada individu.
3. Desenvolupar la capacitat de treball amb fonts històriques i geogràfiques diverses (orals, escrites, fotogràfiques, mapes, testimonis, museus), valorant-hi la seva fiabilitat i perspectiva.	**Competència 3** Integrar i avaluar les relacions sistèmiques entre l'individu, la societat i la natura i l'ecodependència de les activitats humanes, mitjançant la identificació i l'anàlisi de problemes ecosocials de rellevància, per desenvolupar hàbits i actituds èticament compromeses amb l'estil de vida sostenible. (en cas que es vinculi amb migracions i territoris, ambient, etc.)	Bàsica per fer tota la feina de reflexió posterior amb l'alumnat sobre el fet migratori i el procés identitari de cada individu.
4. Fomentar l'empatia, el reconeixement i la valoració de la diversitat cultural, lingüística i identitària, així com la consciència de l'impacte de les fronteres polítiques i culturals.	**Competència 4** Descobrir i analitzar els elements i dinàmiques que configuren el territori, mitjançant l'estudi de casos i problemàtiques geogràfiques, per valorar els paisatges i proposar alternatives de gestió territorial amb criteris de sostenibilitat i justícia social.	Bàsica per fer tota la feina de reflexió posterior amb l'alumnat sobre el fet migratori i el procés identitari de cada individu.
5. Promoure que l'alumnat reflexioni críticament sobre el present a partir del passat, prenent consciència dels drets humans, la memòria col·lectiva i el compromís cívic per una societat més inclusiva i justa.	**Competència 4** Descobrir i analitzar els elements i dinàmiques que configuren el territori, mitjançant l'estudi de casos i problemàtiques geogràfiques, per valorar els paisatges i proposar alternatives de gestió territorial amb criteris de sostenibilitat i justícia social.	Bàsica per fer tota la feina de reflexió posterior amb l'alumnat sobre el fet migratori i el procés identitari de cada individu.

7. Activitats d'aprenentatge

Malgrat que s'han programat activitats amb diferents nivells, de diferent calat i rellevància (i hores invertides) a 4t d'ESO, 3r d'ESO i Cicle Superior de primària els alumnes que més han treballat en el projecte són els de 4t d'ESO, que van fer sessions de sensibilització i context, l'entrevista amb guió previ, la transcripció i preparació de la gravació i finalment l'avaluació del professorat i també una sessió conclusiva amb personal del museu.

L'activitat es va fer en part a l'aula i en part a l'exterior, ja que les entrevistes es van fer, necessàriament, en un àmbit de confiança per l'entrevistat.

Concretament, aquesta activitat conté aquestes diferents fases i aprenentatges al voltant de la recollida de testimonis i el context, causes i conseqüències dels moviments migratoris:

- Per part del MUME es van realitzar contactes i reunions informatives amb institucions, grups i entitats susceptibles de col·laborar o estar interessats en el projecte: ajuntament, casal de l'avi, església catòlica, església evangèlica, mesquita...etc. Aquestes reunions van servir per exposar el projecte, les seves característiques i objectius, es buscarà també la creació d'un grup de treball que de forma periòdica es pugui anar trobant de cares a recollir idees per l'exposició.

- Es va treballar el qüestionari, de comú acord, entre el MUME i l'equip docent de l'INS la Jonquera. El museu va proposar un esborrany de qüestionari que va servir com a punt de partida i que es va donar per definitiu un cop l'equip docent va incorporar altres aportacions.

- Es van fer una sessió formativa a l'alumnat per treballar l'entrevista com a recurs d'història oral a càrrec del MUME.

- En l'àmbit de llengua: treballar l'entrevista com a gènere comunicatiu, elaborant de manera acurada el guió escrit previ i desenvolupant estratègies d'expressió oral per dirigir-se adequadament a la persona entrevistada, mostrant respecte, claredat i precisió.

- En l'àmbit de ciències socials: analitzar i contextualitzar els relats obtinguts a través de les entrevistes, tot relacionant-los amb els processos històrics i geogràfics de migració i exili, i valorar la seva aportació com a font per a la memòria col·lectiva i el coneixement del territori.

- El professorat va treballar amb el seu alumnat introduint dades i context històric del caràcter fronterer de la Jonquera, en relació a la història contemporània de Catalunya des de 1950 fins avui, concretament amb les dificultats econòmiques d'algunes regions espanyoles durant la dictadura, la necessitat de mà d'obra a Catalunya, l'entrada d'Espanya a la Unió europea i la desaparició dels tràmits

duaners el 1993 o bé la conversió, els darrers anys, de la Jonquera en una àrea comercial i d'atenció als transportistes com a pol de creació d'ofertes laborals.

- Tallers teatrals sobre l'experiència migratòria: un d'inicial que va servir com a carta de presentació el dia de la inauguració de l'exposició i un de posterior en format 3D que va servir per completar l'exposició i aprofundir en les vivències i emocions que poden patir les persones que han de migrar per les decisions dels seus familiars i que, per tant, no ho decideixen en primera persona.

- Els alumnes van concertar les entrevistes amb les persones del seu entorn que responien a les característiques del treball. En el cas que els alumnes no trobessin aquestes persones el Museu va proposar noves persones per a entrevistar.

- Es va fer un primer seguiment dels llistats d'entrevistes concertades o previstes de cares a avaluar si alguns orígens no estaven representats o ho estaven en excés. Es va corregir la descompensació amb l'aportació de noves propostes.

- Un cop finalitzat el treball de camp, l'Institut va lliurar al museu les entrevistes gravades en format audio o vídeo amb una fitxa descriptiva de cadascuna d'elles completada pels alumnes.

- Els materials recopilats van ser treballats perquè poguessin formar part dels continguts de l'exposició temporal que posteriorment es va preparar des del MUME.

- Taller d'escultura a càrrec de l'artista Nahuel Forchini, amb qui es va realitzar una instal·lació que va formar part de l'exposició final del MUME:

- Taller creatiu a càrrec de l'artista Petra Vlasman amb qui l'alumnat va fer una reflexió i un collage final sobre la pròpia identitat.

8. Calendari

El projecte es va dur a terme entre 2023 i 2025.

Maig - Setembre. 2023. Primera reunió Institut - MUME. Reunions amb les comunitats i entitats de la Jonquera amb l'objectiu d'explicar el projecte i explorar possibles col·laboracions al llarg de la seva execució.

Setembre - Octubre. 2023. Primer esborrany del qüestionari del treball de camp i elaborat amb l'equip docent i el MUME

Octubre 2023. Constitució del grup de coordinació del projecte: INS La Jonquera-MUME.

Novembre - Gener 2023-2024. Primeres sessions formatives a l'Institut sobre metodologia (entrevista) i també sobre immigració a Catalunya i la Jonquera.

Març - Juny 2024. Treball de camp. En primer lloc es va fer una primera fase de recollida de testimonis a través de les entrevistes dels alumnes de 4t d'ESO durant el segon quadrimestre del curs 2023-2024, en paral·lel a la gestació dels continguts, àmbits, eixos temàtics i primers treballs de disseny d'espais i comissariat de l'exposició resultant al Museu Memorial de l'Exili.

Tallers teatrals sobre l'experiència migratòria amb la Companyia Sargantana i l'Ajuntament de la Jonquera, que va programar l'activitat dins el cicle de teatre alternatiu "Això al poble no li agradarà"

Juny 2024 i juny 2025. Es van lliurar les entrevistes transcrites al MUME

Juny 2024, que es va representar al MUME el 2 de juny de 2024 amb la participació d'alguns alumnes i professors de l'INS La Jonquera sota el títol de ***Li/ea/ving project***.

Finals de juny 2024. A partir dels testimonis recollits, dos fotògrafs professionals van fotografiar més de 40 persones, entre jonquerencs nascuts al poble i fora del poble. Una part de les fotografies es van destinar a l'exposició dins el museu i l'altra a l'exposició fora del museu, al carrer Major.

Març 2025: taller de l'artista Nahuel Forchini amb l'alumnat de 3r d'ESO per tal de reflexionar sobre l'impacte de les migracions que va culminar amb la creació d'una escultura conjunta que donava la benvinguda a l'inici de l'exposició final al MUME.

Juliol 2024-Juliol 2025. Producció de l'exposició per part del MUME. La fase final, a la primavera del 2025, va consistir en enllestir la part del disseny, la tria de continguts, l'escriptura dels textos de l'exposició i la selecció de fragments de les entrevistes per a ser presentats en format text i en format audiovisual. Després es va produir tot el material, ja que anava acompanyat també de fotografies històriques, etc.

Juliol 2025. Inauguració de l'exposició. El projecte va culminar el 19 de juliol de 2025 amb la inauguració de l'exposició al MUME, amb la col·laboració i participació activa del professorat i alumnes de l'INS la Jonquera, i sobretot de bona part de les persones entrevistades en el projecte que van ser, amb els alumnes que van fer les entrevistes, els protagonistes de l'exposició. Aquesta exposició, que va anar a càrrec de l'historiador Lluís Serrano i el disseny a cura de Pep Canaleta, es va poder visitar fins l'11 de gener de 2026.

Setembre-Desembre 2025: visita de l'alumnat de 1r de batxillerat a l'exposició final i realització del taller de creació literària per tal de crear el guió de l'obra teatral en 3D a càrrec de la Companyia Sargantana que va portar com a títol "Els secundaris" a través de la

qual l'alumnat va plasmar les vivències i emocions de les persones que han viscut el fet migratori de manera involuntària. Posteriorment, els alumnes de 3r d'ESO van interpretar i gravar els papers creats pels companys de batxillerat. El resultat final es va poder visualitzar el mes de desembre dins de l'exposició final del museu gràcies a un itinerari virtual creat específicament per visualitzar-se amb les ulleres 3D.

Abril 2026: L'artista Petra Vlasman va venir al centre a realitzar un taller creatiu amb l'alumnat de 3r d'ESO en el qual es va fer una reflexió sobre les pròpies arrels familiars per acabar culminant amb un collage individual que intentava plasmar totes les idees sorgides durant el procés.

9. Participació dels infants o joves

La participació de l'alumnat ha sigut molt extensa ja que, el projecte es centrava en l'alumnat de 4t d'ESO però s'han fet activitats paral·leles a altres cursos com 3r d'ESO i 1r de batxillerat. A més, el projecte es va dur a terme durant dos cursos escolars, fet que va fer que l'impacte arribés a un gran nombre de joves.

Concretament, els alumnes de 4t d'ESO van participar sobretot en la part de la tria i execució de les entrevistes, que van fer en grups d'entre dos i quatre companys. Els alumnes van triar per defecte fer l'entrevista a persones dels seus cercles propers, sobretot familiars i amics, cosa que va facilitar la distensió, confiança i obertura a l'hora d'explicar la seva vida i la seva experiència migratòria.

A l'hora de presentar els treballs finalment hi va haver diversitat d'aprofundiment i informacions relatives al testimoni entrevistat, també depenent de cada cas i de la personalitat i extraversió de cada persona, tant de l'entrevistat com de l'entrevistador, però, tot i que en general l'alumnat ha respost amb el mínim exigit, és a dir, l'entrevista, la transcripció i el clip corresponent d'àudio i vídeo, en alguns casos es van presentar treballs amb dossiers fotogràfics històrics interessants aportats pel testimoni o bé l'edició de les entrevistes en format àudio i/o vídeo (en format digital) amb acurats tractaments i presentacions.

En paral·lel a les entrevistes, altres alumnes de l'institut van participar en tallers de creació artística vinculats i impartits per l'escultor Nahuel Forchini, tallers de teatre a càrrec de la

Companyia Sargantana, tallers creatius a càrrec de l'artista Petra Vlasman que van tenir un impacte creatiu i reflexiu en gran part de l'alumnat del centre.

10. Treball en xarxa

Com a treball comunitari, el projecte *Destí la Jonquera*, tot i partir del MUME, va comptar amb la implicació i participació necessària de l'INS La Jonquera, pel que fa al treball de base, que s'adequa directament als objectius i activitats relacionades amb el Pla Educatiu d'Entorn i el complementa.

El MUME i l'INS La Jonquera col·laboren en altres projectes, com les activitats, visites i tallers de "Guerra i exili" i el servei comunitari vinculat a la neteja i posada en valor d'alguns dels búnquers del primer franquisme (1943-1955) del municipi. Els col·lectius com el Casal de l'avi, l'església parroquial, l'església evangelista, i els veïns de la Jonquera han participat activament proposant testimonis per a entrevistar, ja sigui pels alumnes o bé pels tècnics del museu.

Al llarg de la tardor, concretament el 9 de setembre, en el marc de la Festa Major de la Jonquera, van tenir lloc també diverses activitats paral·leles a l'exposició, com ara presentacions de llibres, com el de l'arriatenya Rosa Duran (*Yo fui emigrante*), visites dels alumnes de l'escola i l'institut i també una obra de teatre amb la participació de persones migrants amb la col·laboració de la Companyia Sargantana (Jordi Pérez), de Ripoll.

Aquesta mostra es va inaugurar el 19 de juliol a les 12h i es va poder visitar fins l'11 de gener de 2026. L'entrada per les exposicions temporals del MUME és gratuïta. El

comissariat de l'exposició va anar a càrrec de l'historiador Lluís Serrano i el disseny a cura de Pep Canaleta.

A més, el dia de la inauguració també es va poder comptar amb la participació de l'alumnat de l'Escola de música de La Jonquera i l'empresa Grup Tramuntana també va col·laborar econòmicament en diverses accions i activitats paral·leles del projecte.

11. Celebració

La inauguració de l'exposició va ser el moment àlgid del procés, ja que es va poder fer públic el resultat del treball.

El projecte va culminar el 19 de juliol de 2025 amb la inauguració de l'exposició al MUME, amb la col·laboració i participació activa del professorat i alumnes de l'INS la Jonquera, de bona part de les persones entrevistades en el projecte, protagonistes de l'exposició, el Casal de l'avi i de l'Escola de Música, que va interpretar dues peces durant la inauguració, a banda de l'empresa Grup Tramuntana que va col·laborar econòmicament en diverses accions i activitats paral·leles del projecte.

La inauguració va tenir una dimensió pública important i una repercussió en premsa més alta de l'habitual en les exposicions temporals del MUME, ja que en aquesta ocasió hi va haver una implicació més àmplia de diferents col·lectius (INS la Jonquera, Ajuntament, Casal de l'avi, Escola de Música, veïns entrevistats, etc.).

A l'acte d'inauguració va assistir, com a representant de la Direcció General de Memòria Democràtica, el Sr. Xavier Menéndez, actual director general de Memòria Democràtica i la Presidenta del Consorci del Museu Memorial de l'Exili i Alcaldessa de la Jonquera, Míriam Lanero, els quals van fer un reconeixement a la feina feta per l'alumnat per recollir aquests testimonis i els van agrair la seva implicació com a jonquerencs en posar en valor les experiències migratòries del municipi.

IMATGES DE LA INAUGURACIÓ

12. Difusió

La difusió del projecte va ser vehiculada per diferents canals, des de la pàgina web i els diferents perfils de les xarxes socials del MUME, l'Ajuntament de la Jonquera i de l'INS La Jonquera com ara la premsa local i comarcal -en paper i digital-, els mitjans de difusió del Departament de Justícia -d'on depèn estructuralment el MUME-, alguna revista especialitzada (Bonart), xarxes territorials de difusió cultural i turística local i comarcal (Empordà Turisme, Turisme La Jonquera, etc.), així com la televisió (TN Comarques). Concretament entre el 26 i el 29 de setembre es va gravar una peça informativa de 3cat@info (Sion Biurrun) que va aparèixer al TNComarques els dies següents.

A la difusió no es va especificar ni caracteritzar el projecte com a ApS ja que no va ser fins la culminació del mateix i amb la seva inauguració que des de l'INS es va valorar la possibilitat de concebre l'experiència i el projecte com a tal.

IMATGES DE LA PREMSA I ARTICLES

IMATGES DEL PROJECTE

Enllaços a notícies digitals

https://www.3cat.cat/3cat/els-migrants-que-van-arribar-a-la-jonquera-protagonistes-de-lexposicio-del-mume/video/6363521/

https://www.turismelajonquera.cat/ca/exposicio-desti-la-jonquera--migracions-transformadores

https://www.emporda.info/cultura/2025/07/27/desti-jonquera-l-altra-cara-migracio-119922310.html
https://www.emporda.info/cultura/2025/07/22/memoria-viva-migracio-jonquera-exposicio-119957795.html

https://govern.cat/salapremsa/agenda-govern/761693/inauguracio-exposicio-desti-jonquera-migracions-transformadores

https://exteriors.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/afers_exteriors/catalunya-exterior/agenda/20250719_cat_Exposicio-Desti-la-Jonquera.-Migracions-transformadores

https://www.infojonquera.cat/noticia/255093/album-de-fotografies-desti-la-jonquera-mirades-que-travessen-fronteres

https://agora.xtec.cat/ieslajonquera/general/tancament-del-projecte-desti-la-jonquera/
https://agora.xtec.cat/ieslajonquera/general/us-hi-esperem-7/
https://www.instagram.com/p/DMFYJhIozQu/

https://www.museuexili.cat/ca/10009-frontpage/3127-exposicio-desti-la-jonquera-migracions-transformadores
https://www.instagram.com/p/DL7tYPgIx8f/
https://www.instagram.com/p/DMiFXb-oPTD/?img_index=1
https://www.instagram.com/p/DMZ-sExIhIQ/?img_index=1
https://www.instagram.com/p/DMS4NvHIBc_/?img_index=1
https://www.instagram.com/p/DMSnI7Uo1eY/?img_index=1
https://www.instagram.com/p/DMQGBpVo7Ib/?img_index=1

13. Recursos

Per la part del professorat la implicació va ser bàsicament dels professors que van impartir l'assignatura de Projectes durant els dos cursos i els que van coordinar les activitats amb el MUME. També els professors que van coordinar les activitats complementàries com el taller d'escultura amb l'artista Nahuel Forchini, que durant el curs 2024-25 va fer quatre sessions

amb els alumnes de 3r d'ESO del projecte creatiu, en les que hi van participar uns quaranta alumnes del centre, i en va sortir una instal·lació escultòrica, amb el nom de "Les barreres separen espais i tallen el temps" amb base de fusta que es va incorporar a l'exposició.

Pel que fa als recursos que l'alumnat va aportar al projecte van ser els seus dispositius mòbils personals i material d'escriptura per dur a terme les entrevistes, enregistrar àudios i imatges i preparar els guions de treball.

En el cas de l'Institut, es van cedir els espais necessaris (aules, biblioteca i aula d'informàtica), el suport de quatre docents implicats i l'equipament tecnològic (ordinadors, projectors i connexió a internet) per garantir el bon desenvolupament del projecte.

Per la part del MUME el cost de l'exposició va significar un global d'uns 20.000€ a banda de la dedicació del director i de l'historiador del museu que van fer també tasques de coordinació dels diferents participants al projecte (professorat, col·lectius col·laboradors, tècnics municipals, fotògrafs, dissenyadors, comissari, col·laboradors, testimonis, etc.). Si valorem tota aquesta feina i temps del personal implicat a nivell del centre educatiu i l'entitat social, la coordinació prèvia i el cost de les activitats paral·leles podem fer una valoració global d'uns 40.000€.

També la resta de l'equip del MUME (administració, reserves i recepció) van col·laborar amb diferents tasques de suport, així com diferents serveis municipals de l'Ajuntament de la Jonquera, que van coordinar l'exposició al carrer de fotografies de jonquerencs de diferents orígens i van facilitar l'accés a l'arxiu municipal per la consulta de padrons i documentació fotogràfica històrica.

A més, el Grup Tramuntana també va ajudar econòmicament al projecte per poder dur a terme algunes de les activitats paral·leles com l'exposició fotogràfica del carrer, els tallers de teatre que van culminar en dues obres teatrals i els tallers creatius a càrrec de l'artista Petra Vlasman.

14. Avaluació

- Avaluació del servei

L'avaluació del servei va ser molt positiva per part dels diferents agents implicats; els testimonis entrevistats van estar molt contents per haver pogut donar a conèixer la seva experiència personal com a migrants; els alumnes i el professorat implicats durant aquests dos cursos van fer un balanç positiu de totes les activitats realitzades ja que van tenir un impacte real en l'aprenentatge dels joves, però sobretot tot el procés va servir per reflexionar i conèixer d'aprop tot el que envolta el procés migratori de la gent del seu entorn més proper. Per altra banda, els artistes implicats en els diversos tallers (Nahuel Forchini, Cia Sargantana i Petra Vlasman) van valorar positivament els tallers realitzats amb l'alumnat per la seva implicació i creativitat durant tot el procés així com la qualitat del resultat final.

Per últim, tant l'Ajuntament de La Jonquera, les entitats locals com els visitants de l'exposició van valorar molt positivament tot el projecte i les seves activitats paral·leles i en van destacar el seu impacte en el teixit cultural i associatiu del municipi.

- Avaluació dels aprenentatges

Durant els dos cursos que va durar aquest projecte es van avaluar els aprenentatges dels alumnes a partir del producte final (dossier en paper) que cadascun dels grups lliurava als professors encarregats de dur-lo a terme, tenint en compte els objectius i competències específiques de cada àrea. Es va valorar molt positivament la creació dels guions i la transcripció de les entrevistes, així com el desenvolupament de les habilitats socials dels alumnes després de tot el procés.

A més, els tallers i activitats paral·leles (taller escultòric, teatral i creatiu) també van tenir un impacte directe en els aprenentatges de tot l'alumnat implicat, ja que es va poder treballar la reflexió sobre el fet migratori i el procés identitari des d'una perspectiva creativa que va ajudar a conectar a l'alumnat d'una manera més emocional i personal.

- Avaluació del projecte

A principis del curs 2025-2026 es va fer una reunió de la comissió formada per la Coordinació pedagògica i la cap del Departament de Ciències socials i tècnics del MUME on es van tenir en compte aspectes com la participació de l'alumnat, l'ús de les entrevistes per treballar per altres continguts o temàtiques i ampliar la participació amb altres entitats de la Jonquera (Pla Educatiu d'Entorn, església catòlica, església evangèlica,...).

L'avaluació dels tallers d'escultura amb Nahuel Forchini, els tallers teatrals amb la Cia Sargantana i els tallers creatius amb Petra Vlasman va ser positiva ja que els alumnes van poder experimentar el fet migratori des d'una vessant més artística i, després d'un debat previ, van poder plasmar en cadascun dels productes finals el seu punt de vista sobre el fet migratori i el procés identitari de cadascun d'ells.

- Previsió de continuïtat

La intenció del projecte és poder avançar en alguns dels objectius, com són aconseguir que a través del procés comunitari es pugui reforçar la cohesió social del municipi, contribuir a la coneixença, el diàleg i la cooperació entre diferents grups culturals, compartir entre els diferents col·lectius culturals de la ciutat els aspectes comuns que tot migrant té més enllà del seu origen i del període en que es va produir la migració, ressaltar que la Jonquera ha estat, i segueix estant, un punt d'acollida de gent vinguda de totes bandes i que el que té en comú tota la gent que hi viu és precisament és el destí: la Jonquera i en definitiva, explicar el fet migratori, a escala nacional, des d'un enfocament local.

Entre el museu i el centre existeix des de fa uns anys una coordinació estreta d'activitats que han cristal·litzat en aquest projecte, però es mantenen altres col·laboracions (visites, tallers, xerrades, etc.) d'organització conjunta i es preveu, també la continuïtat d'aquestes.

En finalitzar aquest projecte es va veure la possibilitat de donar-li certa continuïtat però enfocant l'objecte d'estudi en la frontera i com s'ha anat modificant aquesta al llarg del temps. Per aquest motiu, durant el curs 2025-2026, s'ha iniciat un nou projecte amb l'alumnat de 4t d'ESO vinculat amb el MUME que té com a objectiu investigar sobre la frontera i totes les activitats econòmiques i culturals que s'han realitzar en el municipi al llarg del temps relacionades amb aquesta. Tota la feina realitzada durant aquest any continuarà el curs vinent per acabar culminant en un producte final que tindrà a veure amb el projecte de ràdio que també s'iniciarà el proper curs 2026-2027.

15. **Vídeo**
16. **Foto identificativa**